

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ВУЗІВ У ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті розглядається формування професійної іншомовної комунікативної компетентності студентів медичних вузів, основні недоліки та протиріччя специфіки викладання іноземної мови у вищій школі, визначення рівнів компетентності, мета розвитку та шляхи формування практичних комунікативних навичок під час викладання дисципліни «Англійська мова».

Ключові слова: *професійна освіта, міжкультурна інтеграція, професійна іншомовна комунікативна компетентність.*

В статье рассматривается формирование профессиональной иноязычной коммуникативной компетентности студентов медицинских вузов, основные недостатки и противоречия специфики преподавания иностранного языка в высшей школе, определение уровней компетентности, цель развития и пути формирования практических коммуникативных навыков во время преподавания дисциплины «Английский язык».

Ключевые слова: *профессиональное образование, межкультурная интеграция, профессиональная иноязычная коммуникативная компетентность.*

The present article analyzes the formation of foreign language professional communicative competence of medical students, the main shortcomings and contradictions of the specificity of foreign language teaching in higher school, determines the levels of competence, purpose and ways of formation of practical communication skills while teaching discipline "The English language".

Keywords: professional education, intercultural integration, foreign language professional communicative competence.

Іноземна мова, будучи обов'язковою, але не провідною дисципліною в немовних вузах повинна, з одного боку, бути інструментом придбання знань, а з іншого – виконувати через предмет виховну функцію, спрямовану на прищеплення любові до своєї професії, формування поважного ставлення до інших культур, духовних і моральних цінностей різних народів, формування інтелектуального потенціалу особистості та професійної компетентності майбутнього фахівця.

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується перманентними змінами в умовах формування єдиного освітнього простору в рамках Болонського процесу, що обумовлює необхідність перегляду підходів до питань професійної підготовки студентів.

У даному контексті актуальним стає практичне оволодіння майбутніми фахівцями іноземною мовою не тільки як мовою міжнародного спілкування, а й як засобами професійно-особистісного розвитку в процесі навчання, що в належній мірі не реалізується в існуючій практиці викладання дисципліни «Англійська мова».

Завданням нашого дослідження є розкриття змісту та компонентів іншомовної комунікативної компетентності, особливостей її формування у студентів медичних вузів.

Визначення шляхів формування комунікативної компетентності в умовах вузів вимагає змін у системі професійної освіти. Розгляд специфіки викладання іноземної мови у вищій школі дозволяє виділити ряд найбільш істотних протиріч:

- Між вимогами, що пред'являються у зв'язку з безперервним розвитком медичної науки і розширенням інформаційного простору до рівня підготовки майбутніх фахівців-медиків, і існуючими підходами до навчання іноземним мовам студентів-медиків;

- Між об'єктивно створюваними вимогами до випускників медичних вузів в аспекті володіння іноземною мовою для компетентної професійної діяльності і недостатньою методологічною розробленістю методик навчання іноземним мовам в умовах тимчасової інформаційно-освітнього середовища;

- Між визнанням необхідності формування професійної іншомовної компетентності студентів – майбутніх медиків і недостатнім використанням викладачами інноваційних технологій, форм, методів і засобів навчання в умовах інформаційно-освітнього середовища.

Незважаючи на інтерес до даної проблеми, поняття професійної іншомовної комунікативної компетентності до теперішнього часу не має однозначного трактування.

Ю. Солодовнікова, досліджуючи іншомовну комунікативну компетентність як умову вдосконалення професійної підготовки фахівця, стверджує, що іншомовна комунікативна компетентність є комплексним особистісним ресурсом, що забезпечує можливість ефективної взаємодії, в процесі використання іноземної мови як засобу вирішення професійних завдань. Іншомовна комунікативна компетентність охоплює лінгвістичну, прагматичну, соціокультурну, стратегічну і дискурсивну складові, а також знання, уміння і навички з дисципліни «Англійська мова», способи вирішення професійно-значущих завдань у сфері роботи засобами іноземної мови, творчі професійні здібності, професійні цінності, необхідний рівень мотивації, а також особистісні та професійно-значущі якості, необхідні фахівцеві для успішного здійснення професійних видів діяльності. При цьому Ю. Солодовнікова виділяє в структурі професійної підготовки майбутнього фахівця як два окремі компоненти іншомовну комунікативну компетентність і загальну професійну компетентність [7, с. 14].

У деяких працях учених помічаємо ототожнення понять «Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів» та «Професійна компетентність фахівця». Так, А. Насіханова зазначає, що формування іншомовної компетентності є одним із завдань виховання повноцінної мовної

особистості в умовах університетської освіти. При цьому наводиться визначення іншомовної компетентності як результату професійної підготовки, готовності до іншомовної діяльності в різних сферах відповідно до пріоритетів особистості. Іншомовна компетентність не є простою сукупністю знань, навичок, умінь, однак, як результат навчального процесу, вона відображає взаємодію іншомовних знань, умінь і ціннісних відносин особистості. Як процес розвитку, іншомовна компетентність відображає зміну становища особистості багаторівневої освітньої системи [4].

Є. І. Багузіна іншомовну комунікативну компетентність розглядає як «готовність і здатність особистості розуміти і породжувати іншомовні висловлювання та інформацію відповідно до конкретної ситуації, конкретної цільової установкою, комунікативного наміру і завданнями професійної діяльності» [1, с. 14].

Таким чином, професійна іншомовна комунікативна компетентність це динамічна інтегративна якість особистості, яка має складну структуру й виступає як взаємодія і взаємопроникнення лінгвістичної, соціокультурної й комунікативної компетенцій, рівень сформованості яких дозволяє майбутньому спеціалісту ефективно здійснювати іншомовну, а отже, міжмовну, міжкультурну й міжособистісну комунікацію [2, с. 15]. Це передбачає наявність визначеного обсягу мовних знань, здатності застосовувати їх у предметній області медицини, що дозволяє не тільки орієнтуватися в спеціальній медичній літературі, витягувати з неї цінну інформацію, а й використовувати іноземну мову як засіб професійної комунікації. Професійна іншомовна компетентність, по суті, будучи комунікативної, являє собою комплекс мовного та професіонального компонентів. Кожному компоненту відповідає певний обсяг знань і умінь:

- Мовний компонент має на увазі володіння англійською підмовою медицини (англійська для спеціальних цілей ESP: мовний та мовленнєвий матеріал у професійній сфері, сфері медицини), навичками і вміннями

оперувати цим матеріалом в усіх видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні, письмі;

- Професійний компонент, що припускає готовність до творчого професійного іншомовного спілкування та професійної діяльності, підрозділяється на соціолінгвістичний (здатність вибирати і використовувати адекватні мовні форми і засоби в залежності від мети і ситуації професійного спілкування: вміння вести наукову дискусію; виходити зі становища в умовах дефіциту мовних коштів при отриманні або передачі іншомовної інформації у сфері медицини, готовність до професійних контактів із зарубіжними колегами-медиками, участь у наукових конференціях і семінарах з проблемами сучасних методик лікування) і соціокультурний (знання особливостей міжкультурного спілкування носіїв мови, реалій систем охорони здоров'я та медичної освіти в країнах досліджуваної мови, специфіку взаємин лікаря з пацієнтом; готовність до професійно орієнтованої комунікації іноземною мовою).

Розвиток іншомовної комунікативної компетентності студентів включає ряд компонентів: лінгвістичний (знання лексики, фонетики, граматики і відповідні їм уміння), соціолінгвістичний (відображає соціокультурні умови використання мови) і прагматичний (передбачає реалізацію комунікативної функції, породження мовних актів).

Формування іншомовної комунікативної компетентності дозволяє перейти до уточнення її рівнів у зв'язку з усвідомленням необхідності індивідуального підходу, що враховує схильності, здібності і мотиви студентів, які вивчають іноземну мову.

Компетентність може проявлятися на наступних рівнях:

- Рівень правильності (здатність використовувати активний лексичний запас в поєднанні з коректним застосуванням елементарних правил);
- Рівень інтеріоризації (наявність у студента цілісного уявлення щодо висловлюваного);

- Рівень насиченості (широке використання різноманітних мовних засобів);

- Рівень адекватного вибору (впевнене володіння різноманітними мовними засобами);

- Рівень адекватного синтезу (розвиток окремо взятого студента) [3, с. 207].

Адекватні, практико-орієнтовані рівні розвитку компетентності, відображають її структуру:

1. Когнітивний рівень – оволодіння набором професійних і лінгвістичних знань, придбаних в ході вивчення іноземної мови, з урахуванням вимог програми, щоб спілкуватися іноземною мовою.

2. Операційний рівень – уміння майбутнього фахівця реалізовувати спілкування іноземною мовою в професійній сфері в ході практичного застосування отриманих знань з предмета.

3. Особистісно-професійний рівень – наявність таких професійно-особистісних якостей, як комунікативність, толерантність, здатність до подолання психологічного бар'єру при іншомовному спілкуванні, досвіду професійного іншомовного спілкування, а так само включає мотивацію професійної самоосвіти в ході навчання [6, с. 349].

Необхідним є встановлення взаємозв'язку компетентності з готовністю студента до професійної самоосвіти за рахунок використання інформації іноземною мовою. Цей вид готовності позиціонується як найвищий прояв зазначеної компетентності [5, с. 61].

У розумінні готовності студента медика необхідно використовувати інформацію іноземною мовою з метою професійної самоосвіти не тільки як результату (аудиторне заняття), але і як мети професійної підготовки майбутнього фахівця (самостійна робота).

Основним недоліком існуючих педагогічних основ, як показує практика, є відірваність придбаних знань і умінь по предмету від практичних виробничих і життєвих реалій. Це може бути пояснено тим, що традиційно в

основі вивчення курсу «Англійська мова» лежать репродуктивний принцип і граматико-перекладний метод навчання, коли заучуються готові репліки і тексти, тому студенти досить швидко забувають пройдений матеріал, що істотно ускладнює і без того достатньо непростий процес вивчення та освоєння іноземної мови.

Основна мета заняття повинна бути спрямована на формування практичних навичок, розвиток здатності слідувати вказівкам, спрямованим на досягнення запланованих результатів. При цьому кожен студент індивідуально визначає свою міру самостійності. У ході заняття студенти використовують вказівки, що необхідно спостерігати, фіксувати, щоб досягти результату в певному виді мовної діяльності. Кожен студент індивідуально або в групі вивчає, описує та інтерпретує те, що він разом з усіма отримує в ході заняття.

Знання з іноземної мови необхідно ілюструвати матеріалом, вживаним в повсякденному житті. Для вивчення правил знайомлять з прикладами, з яких це правило можна вивести самостійно, без його викладу викладачем. Для розуміння досліджуваного студенти піддають сумніву звід знань, фактів, готових висновків, включають в пошук альтернативні інтерпретації, які вони самостійно формулюють, обґрунтовують і виражають у ході порівняння різних точок зору і залучення необхідних факторів з професійної практики .

Розвиток комунікативної компетентності на різних рівнях сприяє формуванню як мобільного фахівця у процесі міжкультурної інтеграції, так і мотивації професійної самоосвіти особистості студента. За рахунок використання в навчальному процесі активних та інтерактивних форм занять з іноземної мови (дискусії, ділові ігри, використання комп'ютерних технологій та ін.) у поєднанні з позааудиторною, клубною роботою можливе формування комунікативної компетентності.

З вищесказаного випливає висновок, що запропоновані нові цілі і завдання дисципліни «Англійська мова» націлені на розвиток іншомовної комунікативної компетентності у процесі міжкультурної інтеграції та

сприяють створенню повноцінного професіонала, готового використовувати інформацію іноземною мовою з метою професійної самоосвіти.

Література:

1. Багузина Е. И. Веб-квест технология как дидактическое средство формирования иноязычной коммуникативной компетентности (на примере студентов неязыкового вуза): автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / Е. И. Багузина. – М., 2012. – 26 с.

2. Барышникова С. Н. Формирование коммуникативной компетенции в системе обучения иноязычной речевой деятельности студентов медицинских вузов: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.08 / С. Н. Барышникова. – Саратов, 2005. – 24 с.

3. Грушевицкая Т. Г. Основы межкультурной коммуникации / Т. Г. Грушевицкая; под ред. А. П. Садохина. – М.: Академия, 2002. – 385с.

4. Насиханова А. З. Иноязычная компетенция как компонент профессиональной подготовки специалиста в процессе обучения в вузе [Электронный ресурс] / А. З. Насиханова. – Режим доступа: <http://lingvomaster.ru/files/354.pdf>.

5. Овчарук О. В. Компетентність як ключ до оновлення змісту освіти / Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики / Овчарук О.В. – К. : „К.І.С.”, 2003. – 296 с.

6. Слостенин В. А. Педагогика / В.А. Слостенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко. – М.: ШКОЛА-ПРЕСС, 2000. – 512 с.

7. Солодовникова Ю. Ю. Формирование иноязычной коммуникативной компетентности как условие совершенствования профессиональной подготовки специалиста социальной работы: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Ю. Ю. Солодовникова. – Курск, 2009. – 28 с.